

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia ad Didacticam Litterarum Polonarum et Linguae Polonae Pertinentia 11 (2020)

ISSN 2082-0909

DOI 10.24917/20820909.11.8

Nemanja Z. Karović

ORCID 0000-0001-9678-6084

Učiteljski fakultet Univerziteta u Beogradu

Strahinja D. Polić

ORCID 0000-0002-7244-1636

Učiteljski fakultet Univerziteta u Beogradu

Poema u nastavnim programima viših razreda osnovnih škola – nastavni izazovi i ograničenja

Ističući najvažnije metodičke ciljeve nastave srpskog jezika i književnosti, novi *Program nastave i učenja za peti razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja*¹ navodi da je, za nastavu srpskog jezika i književnosti od ključne važnosti da učenik „kroz čitanje i tumačenje književnih dela razvija čitalačke kompetencije koje, uz književno znanje, obuhvataju emocionalno i fantazijsko uživljavanje, živo pamćenje, istraživačko posmatranje; podstiču imaginaciju i umetnički senzibilitet, estetsko doživljavanje i kritičko mišljenje, moralno prosuđivanje i asocijativno povezivanje (...)“ Navedeni ciljevi, posmatrani u kontekstu nastavnog programa, odnosno tekstova koje sadrži, otkrivaju izazovnost i složenu problematiku koja stoji pred metodikom nastave srpskog jezika i književnosti, naročito kada se posmatra u kontekstu metodičkog sagledavanja jedne od, žanrovski gledano, *najosetljivijih* vrsta u književnosti – poemi.

Pretendujući na egzaktnost, ili bar onoliko koliko priroda književnosti to dozvoljava, književna nauka predstavlja osnovno teorijsko ishodište metodike nastave književnosti. U takvoj konstelaciji odnosa, metodika nastave književnosti ima za cilj *metodičku implementaciju* književnonaučnih saznanja, sa jasnom svešću o kontekstu tog procesa i osobenostima recipijenta kojem se prenosi. Uspešnost metodičkog implementovanja književnih pojava i pojmova u nastavi književnosti u tom smislu zavisi od simbiotičke veze ovih dveju nauka – prilikom promatranja žanra poeme u nastavi srpskog jezika i književnosti primećuje se svojevrсна neusaglašenost, stvarajući niz terminoloških i metodičkih nedoslednosti na koje ćemo ovim radom ukazati.

Da bismo razumeli pomenute metodičke poteškoće koje žanr poeme stvara u nastavnoj praksi, neophodno je dati omanji uvid u književnoteorijski status ove književne vrste. Čini se da koren ovog problema leži i u žanrovskoj nerazgraničenosti poeme. Sasvim je izvesno da poema kao žanr predstavlja jedan od najnepreciznijih pojmova u teoriji žanrova. Pomenuti pojam neretko poprma obeležja nekakvog povelikog terminološkog suda u koji se slivaju raznorodni granični žanrovi. Bliskost

¹ „Službeni glasnik RS“, No. 15/18, 30. avgust, s. 78–86.

poeme i drugih stihovanih naracija, o čemu će kasnije biti više reči, takođe otežava nastavnu realizaciju ovih dela. Već se i letimičnim osvrtom na etimologiju pojma *poema* opaža semantička raznolikost, bilo da se posmatra kao reč grčkog porekla (ποίημα – označavajući sve umne tvorevine) ili latinskog (*poema* – vezujući se za sve tvorevine pesničkog stvaranja); dalja terminološka nepreciznost vidljiva je na primeru razmimoilaženja u različitim jezicima. Primera radi, u engleskoj nauci o književnosti *poema*² se naziva narativnim stihom, narativnom poezijom ili narativnom pesmom (*narrative verse, narrative poetry, narrative poem*), pri čemu ne postoji jasna distinkcija između, recimo, *poeme* i *epa*³. Razlozi ovakve terminološke nedoslednosti leže i u raznolikim istorijsko-poetičkim korenima *poeme*, pa se tako govori o različitim uticajima na poemu u zavisnosti od nacionalne književnosti u kojoj nastaje.⁴ Književna nauka je, kada je reč o *poemi*, najveći stepen konsenzusa postigla u razumevanju romantičarske *poeme*; avanturistički hronotop, pozicija lirskog naratora, i njeno epsko-lirsko obeležje neke su od konstanti *poeme* nastale pod okriljem romantičarske poetike. Sa druge strane, evolucija ovog žanra onemogućila je da se identični žanrovski okviri primene na poemu u 20. veku. Lišena romantičarske ironije, sa znatno manjim udelom narativnog, *poeme* dvadesetog veka bivaju okupljene oko drugih integrativnih činilaca – ponajviše fragmentarnoj formi, asocijativno ulančanoj, dužoj od klasično shvaćene lirske pesme.

U srpskoj književnosti pojava *poeme* koincidira sa pojavom ovog žanra u evropskom romantizmu. Srpski romantičari objavljuju *poeme*, neretko im i dajući ovo žanrovsko određenje. Naporedo s tim, već se u začecima srpske nauke o književnosti javljaju nedoumice u vezi sa ovakvim ostvarenjima, pa tako Vuk Stefanović Karadžić predgovoru prve knjige lajpciškog izdanja *Narodnih srpskih pjesama*, govori o usmenim oblicima *na međi*: „Đekoje su pjesme tako na međi između ženskih i junačkih da čovjek ne zna među koje bi ih uzeo”.⁵ Vukov komentar nije, prema tome, odraz proizvoljnosti, već vrlo jasan uvid u dvostruku prirodu ovakvih književnih dela. Njenu *međašku poziciju* omogućavaju pre svega kriterijumi dužine i narativnosti.

Književna nauka poemu posmatra u svetlu njene žanrovske razućenosti; upijajući u sebe obeležja sva tri književna roda, i epsko i lirsko, pa i dramsko načelo, *poema* predstavlja transžanrovsku formu u kojoj koegzistiraju svi pomenuti činioici. Tako se u književnoteorijskim priručnicima ističe da je *poema* naziv za „obimniju pesmu, u kojoj se prepliću elementi lirske poezije sa narativnim elementima”⁶; „stihovana naracija”⁷; „sinkretički spoj epskog i lirskog načela”⁸; „književna vrsta u kojoj je kompozicija zasnovana na razvijanju neke fabule, ali se fabularni elementi prepliću sa neposrednim lirskim izricanjem, a motivi povezuju, osim fabularnim vezama,

² Primitimo i da je engleska reč *poem*, iako istog korena kao i *poema*, zapravo označitelj za lirsku pesmu.

³ C. Baldick, *The Concise Oxford Dictionary of Literary Terms*, New York 2001, s. 166.

⁴ T. Popović, *Poema ili moderni ep*, Beograd 2010, s. 19–20.

⁵ V.S. Karadžić, *Sabrana dela Vuka Karadžića*, Vol. 5, Beograd 1988, s. 560.

⁶ D. Živković, *Rečnik književnih termina*, Banja Luka 2001, s. 609.

⁷ T. Popović, *Poema ili modern...*, s. 7.

⁸ *Ibid.*, s. 10.

i asocijativnim nizanem karakterističnim za lirsku poeziju”⁹; „naročito veće pjesme kakve su na osnovu usmenih balada i romansi stvorili romantički pesnici koji su uz pomoć jedne labave fabule razvijali dugi poetski tekst izrazite emocionalnosti”¹⁰.

Pomenuti, granični žanrovi, poput balade, novele u stihu, bajke u stihu, spevovi, himne, ode i drugi samo dodatno otežavaju žanrovsko određenje poeme. Neki od ovih, bliskih žanrova, nalaze se i u nastavnim programima. Primera radi, u programu za šesti razred nalazi se Danojlićev tekst *Ovaj dečak se zove Pepo Krsta* – reč je o prvoj pesmi triptiha *Detinjstvo Pepe Krste*. Naročito je zanimljivo primetiti da je u jedinoj antologiji srpske poeme za decu, koju je priredio Slobodan Ž. Marković, ovaj tekst pronašao svoje mesto. Međutim, ukoliko sagledamo žanrovske odlike *Detinjstva Pepe Krste* nedvosmisleno primećujemo da je reč o pesničkom *triptihu* – ne o poemi. Ovu tvrdnju potkrepljuju imanentni činioci poeme – njena dužina, narativnost, tendencija ka fabuliranju i asocijativno ulančavanje motiva. Reč je o tri lančano uvezane pesničke slike u koje je upisana rudimentarna narativnost, ali nedovoljno da bi zadovoljila kriterijume epskog načela i žanrovskog sinkretizma koji odlikuje poemu¹¹. Možda upravo iz ovih razloga, Danojlićev tekst može da posluži kao sredstvo kojim će se, u razgovoru sa učenicima, uz jasnu širu lokalizaciju teksta, uspostaviti distinkcija među ovim književnim vrstama.

Takođe, fragmentarna kompozicija poeme približava je obeležjima ciklusa. Uprkos tome, pesnički ciklus predstavlja drugačiji vid tekstovne organizacije – integrativni činilac pesničkog ciklusa može biti ne samo pozicija lirskog glasa, već i zajednički motiv, tema, pesnička vrsta poput soneta itd. Komparativni uvid u, primera radi, Đuliće Jovana Jovanovića Zmaja (i, kasnije, u srednjoj školi *Kanconijer* Frančeska Petrarke) preciznije uspostavljaju distinktivna obeležja poeme.

Posmatrana u kontekstu sistema žanrova obuhvaćenih nastavnim programima, poema predstavlja izazov i za učenika i nastavnika; za učenika ona predstavlja svojevrsni lakmus papir kojim se otkriva njegovo razumevanje književnih rodova i vrsta, a pored toga i snaži svest o tendenciji književnosti za prevazilaženjem normativnih poetičkih nazora. Sa druge strane, nastavnik mora da odgovori na složenu metodičku situaciju koja obiluje brojnim pitanjima i nedoumicama koje poema nameće i na koje treba odgovoriti.

Navedeni odnosi pokazuju da poema kao žanr u okviru nastave srpske književnosti ne predstavlja samo potencijalnu opasnost u *stliski* prostor teorije žanrova. Njeno prisustvo je, naprotiv, izrazito blagotvorno za učenikovo razumevanje književnosti. Podsetimo li se uvodnog citata iz *Programa*, u kom se kao jedna od esencijalnih vrednosti nastave književnosti uzima ovladavanje učenika veštinama kritičkog mišljenja, ali i razvijanjem umetničkog senzibiliteta, možemo zaključiti da se upravo poema kao žanr u nastavnoj praksi pozicionira kao višeslojna književna tvorina u kojoj se ovi ciljevi realizuju. Na složenost poeme može se odgovoriti samo složenošću čitačeve percepcije, i to one koja ne uključuje samo reproduktivno

⁹ M. Solar, *Teorija književnosti*, Zagreb 1982, s. 154.

¹⁰ Z. Lešić, *Teorija književnosti*, Beograd 2008, s. 341.

¹¹ S. Polić, *Poema u srpskoj književnosti za decu – žanrovski okviri*, “*Detinjstvo*, časopis o književnosti za decu” 2019, Vol. 45, No. 2, s. 40–52.

poznavanje pojmova, žanrovskih osobnosti svake književne vrste, već i *otvorenošću* ka produktivnom, heruističkom sagledavanju književnosti, otkrivajući u njoj savršenstvo nesavršenog i pružajući podsticaj da se dokuči i samostalno razume ono što nije samorazumljivo.

Poema u nastavi književnosti, tretirana na ovaj način, otvara ne samo mogućnost ka jednoj celovitoj sistematizaciji književnog znanja, već predstavlja i svojevrstan potencijal da se u nastavnom procesu učeniku dozvoli svest o nedoslednosti nauke, o njenoj večnoj otvorenosti, o ideji da je promišljanje cilj, a ne misao. U daljem toku rada pokušaćemo da, na tragu prethodnih i sadašnjih nastavnih programa, afirmišemo poemu kao značajan i metodički vrlo učinkovit deo nastavnog sadržaja.

Novim Programom nastave i učenja za peti razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja iz sadržaja obaveznog predmeta Srpski jezik izostala je, u prethodnim programima inače prisutna, nastavna obrada odlomaka iz dve poeme: „Đačkog rastanka” Branka Radičevića i „Vašara u Topoli” Dobrice Erića. Budući da ni sadašnji kao uostalom ni raniji programi Srpskog jezika za šesti i sedmi razred ne predviđaju nastavnu interpretaciju ovog epsko-lirskog žanra, jedina poema preostala unutar celokupnog osnovnoškolskog obrazovanja jeste „Lament nad Beogradom” Miloša Crnjanskog, čija je obrada planirana u osmom razredu¹². Međutim, valja napomenuti da je u novom, ali još zvanično neobjavljenom nastavnom programu Srpskog jezika za osmi razred, umesto nastavne analize „Lamenta nad Beogradom” predviđena interpretacija „Đačkog rastanka”, koji je pre novih izmena nastavnih programa obrađivan u petom razredu.

Odgovor na pitanje zbog čega su ovakva programska pomeranja razumljiva leži u pravilnom shvatanju vodećih principa usvajanja književnoteorijskih principa u nastavi osnovne škole. Naime, u tekstu kojim se unutar nastavnih programa iznose načelna metodička uputstva nastavnicima za valjanu realizaciju planiranih sadržaja definisan je sledeći princip: „Književnoteorijske pojmove učenici će upoznavati uz obradu odgovarajućih tekstova i pomoću osvrta na prethodno čitalačko iskustvo”¹³. Dakle, interpretacija književnog teksta, uvažavajući i sve druge obrazovne, vaspitne i praktične ciljeve, služi i kao svojevrsni posrednik između učeničke saznanje pažnje i književno-umetničkom delu podesnog termina nauke o književnosti koji bi trebalo razumeti i usvojiti. To znači da bi prilikom nastavnog tumačenja „Đačkog rastanka”, „Vašara u Topoli” ili „Lamenta nad Beogradom” valjalo u saradnji sa učenicima i na osnovu njihovih doživljaja i uvida izdvojiti one poetičke odlike koje konkretan književni tekst čine žanrovski specifičnim, kao što su: lirska osećajnost, ritmičko-melodijski obrasci, tekstovna obimnost, različiti oblici manje ili više rudimentarne fabule, pesničko-pripovedne forme kazivanja itd. Takvom interpretativno-analitičkom putanjom nastavnih postupanja postepeno se dospeva do termina *poema*, kojim se uočena poetička difuznost tumačenih epsko-lirskih tvorevina teorijski objedinjuje i preciznije naučno artikuliše.

Opisanim redosledom metodičkih postupanja pri realizaciji konkretnih nastavnih jedinica ocrtana je istovremeno krivulja jednog opštijeg sazajnog procesa što se

¹² „Službeni glasnik RS”, br. 2/10, s. 15.

¹³ „Službeni glasnik RS”, br. 15/18, s. 83.

odvija od prvog do osmog razreda osnovne škole, a to je kretanje od *predteorijskog znanja* do sigurnijeg ovladavanja planiranom književnoteorijskom terminologijom. Svojevrсно predteorijsko doba naročito je karakteristično za prvi ciklus osnovnog obrazovanja i vaspitanja, kada učenici interpretiraju tekst na osnovu vlastitih utisaka, ličnih doživljaja i estetskih sugestija, dakle, bez poznavanja i korišćenja stručnih termina. O tome se u zvaničnim programima veli: „Nastavnik će imati u vidu da je tumačenje književnih dela u osnovnoj školi, pogotovu u mlađim razredima, u načelu *predteorijsko* i da nije uslovljeno poznavanjem stručne terminologije. To, međutim, nimalo ne smeta da i običan «razgovor o štivu» u mlađim razredima bude stručno zasnovan i izveden sa puno inventivnosti i istraživačke radoznalosti”¹⁴. Na drugom pak kraju ovog dugotrajnog osmogodišnjeg sazajnog procesa, nalaze se nastavni ishodi sadržani u programima poslednja dva razreda drugog ciklusa osnovnoškolskog obrazovanja i vaspitanja, kojima se ne predviđa samo da učenici sedmog i osmog razreda samostalno koriste književne termine i pojmove obrađivane u prethodnim razredima, već i da ih povezuju sa novim delima koja čitaju.

Programom Srpskog jezika za peti razred predviđeno je odlučnije uvođenje učenika u svet književnih termina i time implicitno obznanjena opštija težnja za distanciranjem od *predteorijskog mišljenja*, odnosno metodičko nastojanje da učenici vlastite estetske utiske i interpretativna zapažanja tokom tumačenja književnog dela izražavaju na književnonaučno adekvatniji i precizniji način. Jedno od osnovnih polazišta i svojevrсни temelj procesa učeničkog ovladavanja stručnom terminologijom jeste razumevanje glavnih principa klasifikacije književnosti, odnosno opšte podele na tri književna roda: liriku, epiku i dramu. Autori programa vodili su se upravo ovom logikom pri raspodeli i razvrstavanju književnih dela koja ulaze u celovit korpus lektire: „Data je lektira za određen razred, razvrstana po književnim rodovima – *lirika, epika, drama*, da bi se kroz sve programe mogla pratiti odgovarajuća i razložna proporcija i imati uvid u to. Podela je izvršena prema osnovnoj razlici vezanoj za stih i prozu”¹⁵. Otuda je i jedan od prvih planiranih ishoda nastave Srpskog jezika u petom razredu upravo sposobnost učenika da odredi rod i vrstu književnog dela. To govori o prevashodnom značaju i temeljnoj važnosti ove oblasti teorije književnosti za nastavu, zbog čega učenje o književnim rodovima i vrstama i unapređivanje tih znanja postaje stalni pratilac i neizostavni element nastavne obrade književnih dela.

Prvi razlog zbog kojeg smatramo da nastavna obrada poema nije metodički podesna u petom razredu jeste činjenica da se radi o začetku drugog ciklusa osnovnoškolskog obrazovanja, koji je zasićen novim naučnim pojmovima, i to ne samo u okvirima Srpskog jezika, te predstavlja jedan od presudnijih koraka u napuštanju *predteorijskog mišljenja* i momenat smelijeg stupanja u složeno polje stručne terminologije. Zbog toga bi u vreme učeničkog usvajanja osnovnih principa klasifikacije književnosti, prerano bilo obrađivati i prelazne vrste, poput poeme, koje u pitanje dovode upravo načelo trijadnog modela književnih rodova, budući da se opiru

¹⁴ „Službeni glasnik RS”, br. 2/10, s. 19.

¹⁵ „Službeni glasnik RS”, br. 2/10, s. 18.

konačnoj sistematizaciji, te su po nužnosti smeštene u korpus poetički teško uhvatljivih i teorijski nedovoljno određenih epsko-lirskih vrsta.

Drugi razlog zbog kojeg se nastavna interpretacija poema u petom razredu čini preuranjenom i nesvršishodnom jeste činjenica da je za interpretaciju i adekvatno poimanje ovog kompleksnog žanra neophodno dobro poznavanje, odnosno sposobnost prepoznavanja i praksa govornog korišćenja brojnih književnoteorijskih termina, kao što su: lirski subjekt, ritmičnost, oblici kazivanja, pripovedanje, fabula, s kojima se, doduše, učenici susreću tokom nastave petog razreda, ali njima nisu u dovoljnoj meri ovladali da bi ih samostalno i suvereno koristili pri istraživanju i razumevanju složenijih književnih pojava kao što to nesumnjivo jesu epsko-lirske vrste. Dakle, iako zvanični program Srpskog jezika za peti razred ne predviđa nastavnu obradu nijedne poeme, planirani sadržaji na samom početku drugog ciklusa osnovnoškolskog obrazovanja obuhvataju one književnoteorijske termine bez kojih bi interpretacija i razumevanje poema u potonjim razredima bilo nemoguće.

Program Srpskog jezika za sedmi razred predstavlja valjano saznanje okruženje za početno uvođenje pojma poeme u okvire nastavne obrade, budući da se planiranim sadržajima ne pretpostavlja samo da je učenik stekao svojevrsnu bazu književnoteorijskih znanja i da je sposoban da nova dela koja čita povezuje sa terminima i delima o kojima je učio u prethodnim razredima, već se ujedno njihovim ishodima predviđa i produblјivanje i usložnjavanje dotad stečenih znanja o književnim rodovima i vrstama. U metodičkom uputstvu i preporukama za ostvarivanje nastave sedmog razreda istaknuto je sledeće: „Obnavljanje i povezivanje književnih termina i pojmova obrađivanih u prethodnim razredima sa novim delima koja se obrađuju u ovom razredu je obavezno. U pogledu razumevanja lirskih književnih dela na postojeće znanje o vrstama stihova, strofa i rime nadovezuju se pojmovi cezure i opkorachenja, uočavanje razlike između vezanog i slobodnog stiha, i *pesme u stihu i prozi*. [...] Postojeća znanja o elementima epskog dela (pojam motiva, razlika fabule i sižea), o kompoziciji i oblicima kazivanja / pripovedanja blago se *usložnjavaju* i *produblјuju* (uvođenje pojmova o statičkim i dinamičkim motivima, o epizodi, unutrašnjem monologu, razlikovanje hronološkog i retrospektivnog pripovedanja)”¹⁶.

U programima prethodnih razreda istaknuto je da se podela književnosti na liriku, epiku i dramu vrši naporedo sa učenjem o razlikama između stiha i proze. Zbog toga uvođenje nastavne interpretacije pesme u prozi, na primeru dela „Papirni brodovi” Rabindranata Tagorea, predstavlja momenat metodičkog produblјivanja učeničkog poimanja ne samo razlike između stiha i proze, već i osnovne klasifikacije književnosti na rodove, budući da je nastavno aktuelizovan tekst koji otkriva da je priroda književnosti zapravo daleko složenija od ma koliko prilježnog nastojanja nauke da je u celini klasifikuje i sistematizuje. Program Srpskog jezika za sedmi razred, dakle, kao u slučaju pesme u prozi, omogućava nastavnu obradu i onih književnih dela koja se poetičkom složenošću opiru preciznoj i konačnoj naučnoj klasifikaciji, te otuda predstavlja najraniji metodički prikladan momenat potencijalnog uvođenja pojma poeme u nastavni proces osnovnoškolskog obrazovanja.

¹⁶ „Službeni glasnik RS”, br. 5/19, s. 66.

Prema važećim programima, nastavna obrada epsko-lirskih vrsta: poema, balada i romansi, predviđena je za osmi razred, i to uporedo sa obaveznom sistematizacijom književnoteorijskih pojmova, što se može protumačiti kao povoljna metodička okolnost, pošto se valjanom interpretacijom i izdvajanjem ključnih poetičkih odlika prelaznih žanrova ujedno obnavljaju mnogi ranije usvojeni književni termini i sistematično utvrđuje dotadašnje gradivo teorije književnosti. Međutim, više je razloga zbog kojih se nastavna interpretacija „Lamenta nad Beogradom” Miloša Crnjanskog kroz odlomak čini metodički nepodesnom i saznanjano necelishodnom. Naime, radi se o jedinoj preostaloj poemi u programima osnovnoškolske nastave, te već tom činjenicom zavređuje da se njen tekst celovito interpretira. Potom, ukoliko se na času analizira samo odlomak „Lamenta nad Beogradom”, učenici neće dobiti priliku da kroz neposredan čitalački doživljaj i iscrpnu interpretaciju pojme jednu od ključnih odlika poeme: obimnost teksta. Uostalom, takvo nastavno ophođenje prema tekstu koji poseduje kanonsku umetničku vrednost i u okvirima osnovnoškolske nastave predstavlja reprezentativan primer književne vrste kojoj pripada, ne bi bilo u skladu sa jednim od vodećih i programom proklamovanih metodičko-intepretativnih principa, prema kojem se „književnom delu pristupa kao složenom i neponovljivom organizmu u kome je sve uslovljeno uzročno-posledičnim vezama, podstaknuto životnim iskustvom i uobličeno stvaralačkom maštom”¹⁷, a odudaralo bi i od temeljnog programskog zahteva da se „tumačenjem vodećih vrednosti obuhvati, odnosno prouči, *delo u celini*” (kurziv S. P.).

Na posletku, valja pomenuti da se ovakav metodički odnos prema žanru poeme može sagledati i šire, odnosno u kontekstu srednjoškolskog obrazovanja. Selekcija književnoumetničkih tekstova u razredima srednje škole ne samo da je književnoistorijski utemeljena, nego i žanrovski izazovnija za učenike. U drugom i trećem razredu ona postaje konstanta nastave književnosti, od romantičarske poeme (npr. *Cigani* Aleksandra Sergejeviča Puškina) do avangardnih poema u trećem razredu (poeme Miloša Crnjanskog, ruskih avangardista itd.). Prilična nastavna zasićenost ovim žanrom nameće pitanje njegovog (ne)opravdanog odsustva iz programa za niže razrede. Ukoliko se na poemi (sasvim razumljivo, s obzirom na kvalitet reprezentativnih tekstova) insistira u nastavi srpskog jezika i književnosti u srednjoj školi, nije li produktivnije omogućiti preciznije i sveobuhvatnije upoznavanje sa njim u ranijim razredima, pa čak i na nivou *predteorijskog mišljenja*, i time mu obezbedilo celishodnost u srednjoj školi.

Višeznačni doprinos poeme se ne ogleda jedino u njenom metodičkom potencijalu za sistematizovanje žanrovskih karakteristika u književnosti; ona je ujedno i potvrda neuhvatljivog umetničkog izraza koji pruža otpor potpunoj klasifikaciji. Svest o književnosti kao takvoj daleko je vrednija od one koja tu dimenziju književnost isključuje, svodeći je na jasnu i samorazumljivu, lišavajući je intelektualnih i estetskih podsticaja koje pruža.

¹⁷ „Službeni glasnik RS“, br. 2/10, s. 19.

Literatura

Baldick C., *The Concise Oxford Dictionary of Literary Terms*, New York 2001.

Lešić Z., *Teorija književnosti*, Beograd 2008.

Marković S.Ž., *Antologija srpske poeme za decu*, Beograd 1996.

Nastavni program za osmi razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja, "Službeni glasnik RS", No. 2/10, 15. mart, s. 13–22.

Polić S., *Poema u srpskoj književnosti za decu – žanrovski okviri*, "Detinjstvo, časopis o književnosti za decu" 2019, Vol. 45, No. 2, s. 40–52.

Popović T., *Poema ili moderni ep*, Beograd 2010.

Pravilnik o programu nastave i učenja za sedmi razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja, "Službeni glasnik RS", No. 5/19, 27 maj, s. 61–68.

Program nastave i učenja za peti i šesti razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja, "Službeni glasnik RS", No. 15/18, 30. avgust, s. 78–86.

Solar M., *Teorija književnosti*, Zagreb 1982.

Živković D., *Rečnik književnih termina*, Banja Luka 2001.

Poema u nastavnim programima viših razreda osnovnih škola – nastavni izazovi i ograničenja

Apstrakt

U radu problematizujemo prisustvo poeme u nastavnim programima predmeta Srpski jezik u višim razredima osnovnih škola. Nastojimo da ukažemo na činjenicu da se pomenuti žanr sagledava kao metodički izazov koji se lakše prenebegava izostavljanjem iz programa usled brojnih metodičkih i književnoteorijskih problema koji stvara. U radu se, na tragu književnoteorijskih saznanja o poemi, prati njena zastupljenost u sadašnjim i prošlim nastavnim programima, sa ciljem da se pronađu konstruktivna rešenja u njenom nastavnom implementiranju, ali ukaže i na potencijalna ograničenja i metodičke izazove koje ovaj žanr u nastavnoj situaciji stvara.

Ključne reči: poema, nastava, nastavni program, srpski jezik i književnost, žanr, književni rodovi

Narrative Poem Genre in Teaching Curriculums and Its Challenges and Limitations

Abstract

The main problem dealt with in this essay is the presence of narrative poems in the Serbian language syllabus in the elementary school upper grades. Primarily, we strive to point to the fact that the aforementioned genre is deemed as a methodological challenge and consequently left out of the syllabus due to the numerous problems it creates in methodology and literary theory. In the essay, following the literary theory notions on narrative poems, we aim to establish the degree of its presence in newer as well as in older syllabuses, hoping to achieve constructive solutions for its implementation in the syllabus. Simultaneously, we are trying to specify the potential limitations and methodological challenges this genre may create in any teaching situation.

Key words: narrative poem, teaching, syllabus, Serbian language and literature, genre, literary genres

Nemanja Karović – asistent na predmetu Uvod u tumačenje književnosti na Učiteljskom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Osnovne i master studije završio je na Filološkom fakultetu u Beogradu, na kojem pohađa doktorske studije. Bavi se istorijom srpskog posleratnog modernizma.

nemanja.karovic@uf.bg.ac.rs

Nemanja Karović – an assistant in the Teacher Education Faculty at the University of Belgrade. He graduated and finished his master's degree in the Faculty of Philology at the University of Belgrade, where he currently attends doctoral studies. He is predominantly interested in history of Serbian postwar poetry.

Strahinja Polić – asistent je na predmetu Književnost za decu i mlade na Učiteljskom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Diplomirao je i masterirao na Filološkom fakultetu u Beogradu na Grupi za srpsku književnost i jezik. Student je doktorskih studija na istom fakultetu. Objavljuje istraživačke radove iz oblasti književnosti za decu, istorije književnosti i teorije žanrova.

strahinja.polic@uf.bg.ac.rs

Strahinja Polić – works as a Teaching assistant in the Teacher Education Faculty at the University of Belgrade, where he lectures in children's literature. He graduated and finished his master's degree in the Faculty of Philology at the University of Belgrade, where he currently attends as a postgraduate student. His published works mostly focus topics of children's literature, history of literature and theory of genres.